

THE FORM OF THE FRONTIER BORDER SERVICE DIVISION

Lyashuk R. N.

In the article the concept and types of modalities departments Border Service, analyzed their classification. A study of the author's papers stated definition of «modalities border service departments.»

Key words: form of, border service division, State Border Guard Service of Ukraine, border protection.

Надійшла до редакції 10.08.2012 р.

УДК 342.95:316.35

С. А. Трофімов,
канд. юрид. наук, доцент
Кримський юридичний інститут
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізується загальна структура людської діяльності й обґрунтовується можливість її застосування з огляду на необхідність розроблення теоретичних підвалин антитерористичної діяльності.

Ключові слова: людська діяльність, структура людської діяльності, терористична діяльність, антитерористична діяльність.

Будь-яке явище виникає, розвивається і зникає за певними загальними характеристиками. Сфера злочинної діяльності не є винятком, бо й вона функціонує за правилами, характерними для будь-якого різновиду людської діяльності. Такі властивості притаманні в силу суб'єктного складу останньої, адже її суб'єктом виступає конкретний певний індивід, який підкорюється загальним правилам життя, закладеним природою.

Окремими проблемами людської діяльності займалися такі вчені, як О. О. Гапон, Ю. М. Денисова, М. С. Каган, В. М. Карандашев, М. С. Кветной, О. М. Леонт'єв, Б. Ф. Ломов, Ю. П. Платонов, Д. Є. Фролов, Б. В. Шагієв, Ю. Б. Шилова й низка інших вітчизняних і зарубіжних науковців. Їх напрацювання і створюють загальну теоретичну базу характеристик людської діяльності, яку слід використовувати у

спеціальних дослідженнях при вивченні деяких різновидів діяльності.

У межах даної публікації ми з'ясуємо загальну структуру людської діяльності і проаналізуємо можливість її застосування з огляду на потребу розроблення підвалин діяльності антитерористичної.

Таке складне явище, як тероризм, потребує системного розгляду й визначення комплексного механізму протидії йому. Тероризм можна вивчати в багатьох аспектах, але в межах адміністративного права доцільно оперувати максимально широким поняттям «тероризм», яке фактично охоплює й таку категорію, як «терористична діяльність». На нашу думку, ефективно протидіяти терористичній діяльності можливо лише із залученням всього державно-правового інструментарію. Отже, постає проблема розроблення теоретико-правових підвалин антитерористичної діяльності.

Цілком логічним є розроблення базових положень антитерористичної діяльності на підставі знань щодо: (а) людської діяльності та її структури, напрацьованих фахівцями у сфері психології, філософії й соціології; (б) складників терористичної діяльності; (в) державної стратегії протидії тероризму та ін.

Перш за все необхідно визначитися з тим, як трактується термін «діяльність». М. С. Каган пропонує під ним розуміти активність суб'єкта, спрямовану на об'єкти або на інших суб'єктів [3, с. 43]. Ю. П. Платонов визначає діяльність як суб'єктно-об'єктні відносини, спрямовані на утворення певного продукту [10, с. 6]. Д. Є. Фролов виділяє 4 найпоширеніші у філософській науці розуміння діяльності, а саме, як (а) особливу форму руху матерії; (б) соціальний процес особливого роду, що виступає способом та умовою існування й розвитку суспільства й окремої особи; (в) сутність існування суспільства й людини; (г) форму прояву сутності самого індивіда й суспільства [13, с. 16]. Як правильно зазначає цей учений термін «діяльність» широко й ефективно застосовується в різних науках. Приміром, в антропології він означає властиві людині особливі взаємовідносини із середовищем, у психології – певний реальний процес, що складається із сукупності дій та операцій [13, с. 24, 25].

Достатньо обґрунтоване визначення діяльності пропонує Ю. М. Денисова, на думку якої, діяльність становить собою спосіб буття, складну динамічну систему взаємодії людини із зовнішнім світом, процес, у перебігу якого вона не тільки творчо й

цілеспрямовано перетворює своє оточення, вдосконалює і змінює свій внутрішній світ, й завдяки символізації передає результати цих перетворювань наступним поколінням [2, с. 24].

Людині, на відміну від інших представників біологічного світу, властива соціальна діяльність, що характеризується наявністю такої ознаки, як свідомість. Саме остання й розмежує поняття «діяльність» і «життєдіяльність».

М. С. Каган вирізняє 3 основні елементи діяльності, а саме: (а) суб'єкт, наділений активністю, яку спрямовує на об'єкти або на інших суб'єктів; (б) об'єкт, на який спрямована активність суб'єктів; (в) безпосередня активність суб'єкта, що виражається в тому чи іншому способі оволодіння ним певним об'єктом або в установленні ним комунікативної взаємодії з іншими суб'єктами [3, с. 45-47].

М. С. Кветной у структурі діяльності виділяє 4 підсистеми: (а) об'єктно-передумовну, що вміщує потреби й інтереси особи; (б) суб'єктивно-регулятивну, яка складається із ідеальних спонукань, мотивів і мети, що у сукупності складають ідеальну програму чи алгоритм діяльності; (в) виконавчу, спрямовану на досягнення мети. На нашу думку, в цьому сенсі вчений фактично має на увазі дії,

а також засоби і способи досягнення мети; (г) активно-результативну, що втілена в матеріальних і духовних продуктах діяльності [5, с. 32, 33].

Якщо розглядати структуру діяльності як сукупність зовнішніх і внутрішніх складників, науковець пропонує її як 2 зрізи – езотеричний та екзотеричний. До складників першого зрізу він відносить: (а) мету як ідеалізований результат діяльності; (б) предмет діяльності, що складається з одного чи декількох об'єктів, перетворення яких забезпечує реалізацію мети; (в) засоби та способи досягнення цілі, які визначені поставленою метою й конкретними умовами діяльності; (г) мотиви діяльності (потреби, інтереси, бажання людини). До другого зрізу автор відносить основні типи діяльності: (а) практико-перетворюючу (предметно-трудова й соціально-перетворююча), (б) духовно-пізнавальну, (в) духовно-оцінювальну, (г) художнє освоєння світу і (д) спілкування [5, с. 25-142].

Один із фахівців-психологів у сфері діяльності є О. М. Леонтьєв, докладно дослідивши розглядувану нами категорію [Див.: 6; 7], робить висновок, що загальна структура людської діяльності складається з діяльності, дій та операцій. Поняття «діяльність» безпосередньо пов'язано з мо-

тивом, «дія» – з метою, «операції» – з об'єктивно-предметними умовами досягнення мети.

Б. Ф. Ломов основними складниками цієї категорії виділяє мотив, мету, планування діяльності, переробку поточної інформації, оперативний образ, прийняття рішення, дію, перевірку результатів і коригування дій [8, с. 215-217].

В. М. Карандашев переконує, що модель організації діяльності полягає у виборі психологічного простору (цінностей), її часового режиму, мети, засобів, у виконанні дій і в самооцінці [4, с. 70].

Т. Парсонс, вивчаючи структуру акту діяльності, називає наступні елементи: (а) агент, або «актор» (мається на увазі суб'єкт); (в) мету – майбутній стан речей, на який зорієнтовано виконувана суб'єктом дія; (г) умови й засоби дії; (г) спосіб дії з можливістю вибору альтернативних засобів досягнення мети, під яким науковець фактично розуміє план-схему дії [9, с. 94-96].

Більш спрощено структуру діяльності уявляє З. А. Сагова, серед компонентів якої вона виділяє: а) мотиви, що спонукають суб'єкта до діяльності; б) цілі як прогнозовані результати останньої, що досягаються певними діями; в) операції, за допомогою яких діяльність реалізується залежно від умов [12, с. 12, 13].

Д. Є. Фролов поділяє діяльність на 3 компоненти, а саме: а) речовинно-предметний, елементами якого є матеріальний носій діяльності, предмет, засоби і продукт; б) процесуальний, що включає дії й операції; в) соціально-особистісний, який складається з мотивів, цілей, способів діяльності і внутрішнього самоуправління [13, с. 48-79].

Ю. Б. Шилова основними складниками діяльності визначає: (1) мету як образ результату, досягнення якого здатне задовольнити вихідні потреби; (2) предмет діяльності; (3) засоби і способи досягнення мети і здійснення діяльності; (4) мотив як емоційне позначення потреб на підставі визначення мети; (5) зміст (сенс) діяльності як попередня відповідь на запитання про засоби і способи досягнення мети, що включає в себе вчинки й поведінку; (6) дії, що становлять собою ланки діяльності як системи опосередкованих дій; (7) систему цінностей та оцінок; (8) вольовий акт, що полягає в одновекторності психічного процесу, тобто в необхідності застосування енергії [15, с. 21-28].

Складовими елементами діяльності як системи М. С. Каган вважає: а) суб'єктів, які спрямовують свою енергію на пізнання, оцінювання, перетворення об'єктів і спілкуються між собою для досягнення мети; б) об'єкти,

на які спрямована активність суб'єктів; в) продукти, що створюються суб'єктами у всіх видах їх діяльності з матеріалу об'єктів; г) засоби та способи дій, за допомогою яких будь-які об'єкти перетворюються на продукти діяльності [3, с. 181].

Б. В. Шагієв виділяє такі елементи змісту діяльності, як суб'єкти, юридичні дії й операції, засоби і способи здійснення дій та операцій, результати дій [14, с. 141].

Як бачимо, у представників різних наукових напрямків існують багато поглядів щодо поняття і структури діяльності. Але спостерігаються певні чітко визначені *обов'язкові складники*, такі як *суб'єкт, об'єкт, мета, мотив, засоби і способи*, а також *результат діяльності*.

У цьому сенсі ми погоджуємося з позицією Ю. М. Денисової, що умовно структура діяльності може бути представлена наступним чином: (1) суб'єктна компонента, що включає суб'єкта діяльності, регулятиви останньої (мотиви, потреби, інтереси) та мету її; (2) об'єктна компонента, що охоплює об'єкт діяльності, знаряддя і продукт (результат) останньої [2, с. 28].

На наше переконання, ефективна протидія терористичній діяльності неможлива без виокремлення елементарних складників кожної її стадії. Саме на

створенні бар'єрів щодо означених складників і повинні сконцентрувати свою увагу представники галузевих і міжгалузевих наук.

Виходячи з означеної структури можна дійти висновку про комплексність розглядуваного явища, ефективно протидіяти якому неможливо в рамках певної галузі права. До такої протидії слід залучати всі можливості державних й недержавних інституцій. Завдання ж адміністративного права має полягати у створенні належної нормативної бази вжиття відповідних заходів, а також належних режимних правил, які зможуть суттєво ускладнити процес здійснення будь-якої форми терористичної діяльності й дозволять ідентифікувати всіх осіб, які так чи інакше, свідомо або несвідомо сприяли розвитку тероризму.

На позиції необхідності комплексного підходу до протидії тероризму стоїть також правознавець О. О. Гапон, який до елементів системи заходів, що можуть використовуватися в ході антитерористичної діяльності, відносить такі заходи:

– оперативно-розшукові, спрямовані на попередження, виявлення, припинення й розкриття злочинів терористичного спрямування;

– розвідувальні, спрямовані на отримання інформації стосовно загроз терористичного характеру;

- контррозвідувальні все-редині країни, спрямовані на виявлення осіб та організацій, причетних до терористичної діяльності на території держави;

- адміністративно-правові в рамках чинного законодавства;

- спеціальні оперативні, спрямованих на локалізацію терористичної акції, а також на ліквідацію об'єктів інфраструктури організацій або груп, що здійснюють терористичну діяльність;

- військові, спрямовані на локалізацію масштабних та особливо небезпечних терористичних акцій;

- спеціальні, спрямовані на припинення терористичної акції або злочинів терористичного спрямування шляхом застосування спеціальних заходів і методів відповідно до законодавства;

- організаційно-управлінські з організаційно-технічного, інформаційно-аналітичного та іншого забезпечення операцій і заходів з протидії тероризму [1, с. 101, 102].

Наголосимо, що адміністративно-правові заходи служать стрижнем цієї системи, оскільки надають необхідний правовий інструментарій їх застосування. Окрім цього, перелічені вище заходи реалізуються, як правило, в тісному взаємозв'язку з певними адміністративними режими діяльності.

Відмітимо, що жодна країна світу ще не створила такої системи протидії тероризму, яка забезпечувала б її повний захист від будь-яких проявів терористичної діяльності, що, з нашого погляду, є неможливим. Однак кожна держава володіє певними інструментами для суттєвої мінімізації таких негативних проявів шляхом застосування системних заходів. В Україні законодавчо визначені правові засади національної безпеки. Головним нормативним актом виступає Закон «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р., № 964-IV [11] (далі – Закон), у ст. 7 якого серед загроз національним інтересам і національній безпеці країни визначено: а) злочинна діяльність проти миру й безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму; б) загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території держави; в) небезпека техногенного (в тому числі ядерного й біологічного) тероризму; г) комп'ютерна злочинність і д) комп'ютерний тероризм.

Підсумовуючи викладене, повторимось, що система діяльності складається з 2-х компонентів – суб'єктної і об'єктної. Екстраполюючи цей висновок на терористичну й антитерористичну діяльність, умовно також можемо виділити у її структурі

суб'єкта, регулятиви (мотиви, потреби, інтереси), мету, об'єкт, знаряддя (засоби і способи) та продукт (результат) діяльності.

Антитерористична діяльність повинна бути спрямована проти кожного із елементарних складників діяльності терористичної. Вона, безумовно, слугуватиме своєрідною відповіддю на прояви терору, її механізм фактично вдосконалюється з

появою нових засобів, способів, мотивів, об'єктів і суб'єктів терористичної діяльності. Але перед науково-технічним потенціалом держави стоїть завдання сконцентрувати свої зусилля в цій сфері для створення дійової попереджувальної бази будь-яким проявам тероризму. Саме на цьому ми й зосередимо свою увагу в наступних наукових доробках.

Список літератури: 1. Гапон А. А. Министерство внутренних дел Российской Федерации как структурно-функциональный элемент механизма антитеррористической деятельности: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Гапон Александр Александрович. – СПб., 2008. – 230 с. 2. Денисова Ю. Н. Реклама как форма социальной деятельности: дис. ... канд. филос. наук: 09.00.11 / Денисова Юлия Николаевна. – Воронеж, 2009. – 172 с. 3. Каган М. С. Человеческая деятельность. (Опыт системного анализа) / М. С. Каган. – М.: Политиздат, 1974. – 328 с. 4. Карандашев В. Н. Психологические основы развития студента как субъекта учения: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.07 / Карандашев Виктор Николаевич. – СПб., 1994. – 420 с. 5. Кветной М. С. Человеческая деятельность: сущность, структура, типы. (Социологический аспект): моногр. / М. С. Кветной. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1974. – 224 с. 6. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность: моногр. / А. Н. Леонтьев. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с. 7. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики: моногр. / А. Н. Леонтьев. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 584 с. 8. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии: моногр. / Б. Ф. Ломов. – М.: Наука, 1984. – 444 с. 9. Парсонс Т. О структуре социального действия: моногр. / Т. Парсонс. – М.: Акад. проект, 2000. – 880 с. 10. Платонов Ю. П. Психология коллективной деятельности: теоретико-методологический аспект: моногр. / Ю. П. Платонов. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. – 181 с. 11. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р., № 964-IV // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 29. – Ст. 1433. 12. Сагова З. А. Целевые ориентации в жизненных планах студентов вуза: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Сагова Зурида Айсовна. – Ставрополь, 2004. – 156 с. 13. Фролов Д. Е. Системный анализ социальной деятельности и активности личности (компонентный и структурный аспекты): дис. ... канд. филос. наук: 09.00.01 / Фролов Дмитрий Евгеньевич. – М., 1984. – 177 с. 14. Шагиев Б. В. Юридическая деятельность в современном российском обществе (теоретико-правовой аспект): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Шагиев Булат Васильевич. – М., 2003. – 154 с. 15. Шилова Ю. Б. Роль и место сознания и бессознательного в структуре деятельности: дис. ... канд. философ. наук: 09.00.01 / Шилова Юлия Борисовна. – СПб., 2005. – 136 с.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА АНТИТЕРОРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Трофимов С. А.

В статье анализируется общая структура человеческой деятельности и обосновывается возможность ее применения в аспекте необходимости разработки теоретических основ антитеррористической деятельности.

Ключевые слова: человеческая деятельность, структура человеческой деятельности, террористическая деятельность, антитеррористическая деятельность.

STRUCTURE OF HUMAN ACTIVITY AS NECESSARY ELEMENT OF BECOMING OF COUNTERTERRORIST ACTIVITY

Trofimov S. A.

In the article the general structure of human activity is analysed and possibility of its application is grounded in the aspect of necessity of development of theoretical bases of counterterrorist activity.

Key words: human activity, structure of human activity, terrorist activity, counterterrorist activity.

Надійшла до редакції 09.12.2011 р.

УДК:347.73

Л. В. Товкун,
канд. екон. наук, доцент
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ПРИНЦИПІВ ПОДАТКОВОГО ПРАВА ТА ЇХ ВИДИ

У статті розглядаються питання, що стосуються принципів податкового права. Підкреслюється їх специфіка, розкриваються сутність і особливості реалізації деяких з них на практиці.

Ключові слова: принципи права, принципи податкового права, види принципів податкового права.

Проблема формування й визначення принципів податкового права, як досить важлива, викликає інтерес серед представників юридичної науки. Але дуже часто їх дослідження спрямовані насамперед на визначення загальних конституційних принципів. На сьогодні бракує одностайної позиції при визначенні поняття і системи принципів у податковому праві. Це призводить до різноманітного їх тлумачення в теорії права й до негативних наслідків на практиці.

Значний внесок в опрацювання принципів податкового права зробили такі вчені, як Л. К. Воронова, М. І. Байтін, М. П. Кучерявенко, І. І. Кучеров, С. Т. Пепеляєв, Н. Ю. Пришва, В. М. Реуф, Ю. А. Равінський, П. С. Пацурківський, Г. В. Петрова, Н. І. Хімичева та ін.

Метою даної статті є дослідження принципів податкового права, передовсім, уточнення їх поняття, видів, а також специфіки їх застосування на практиці.